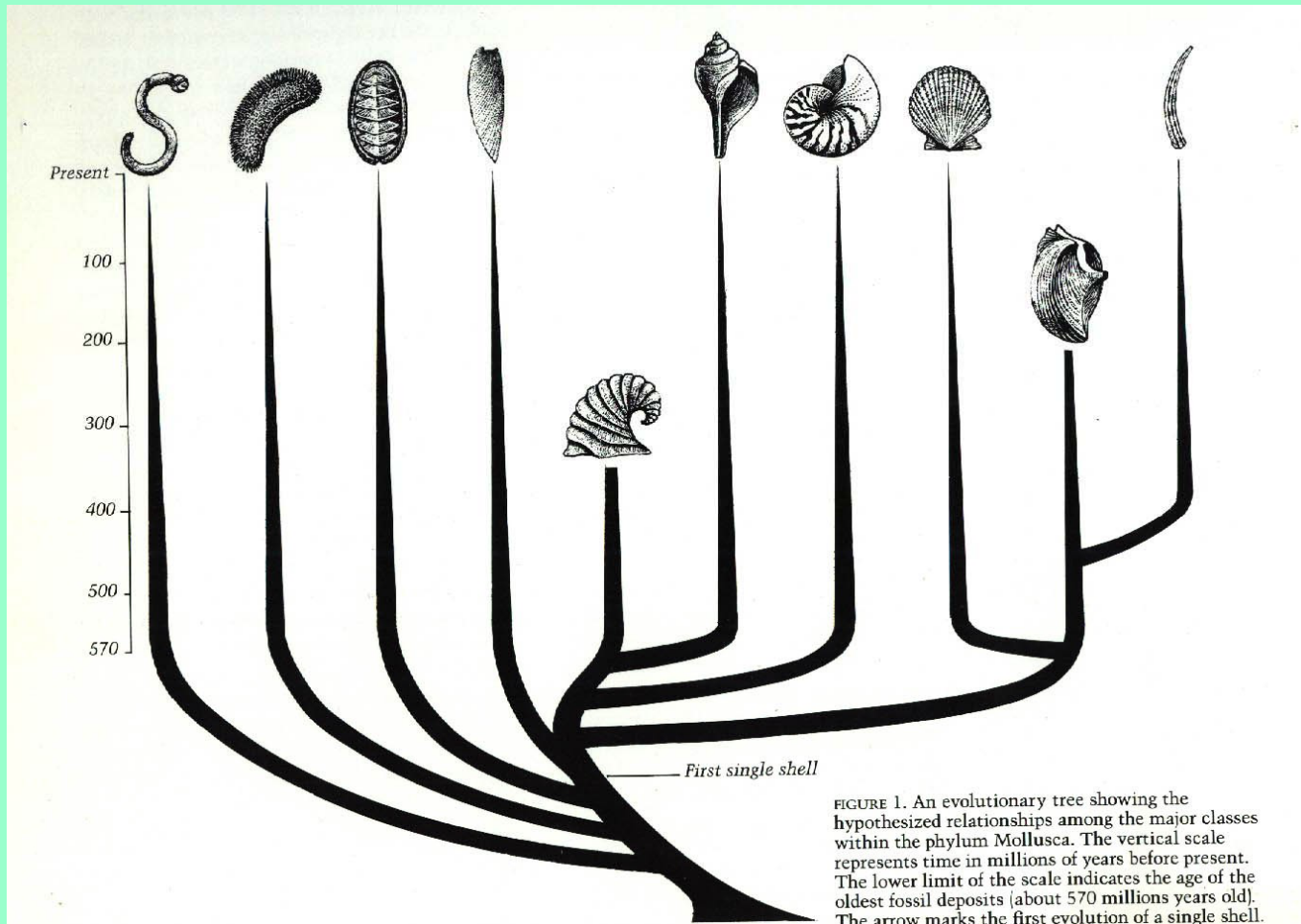

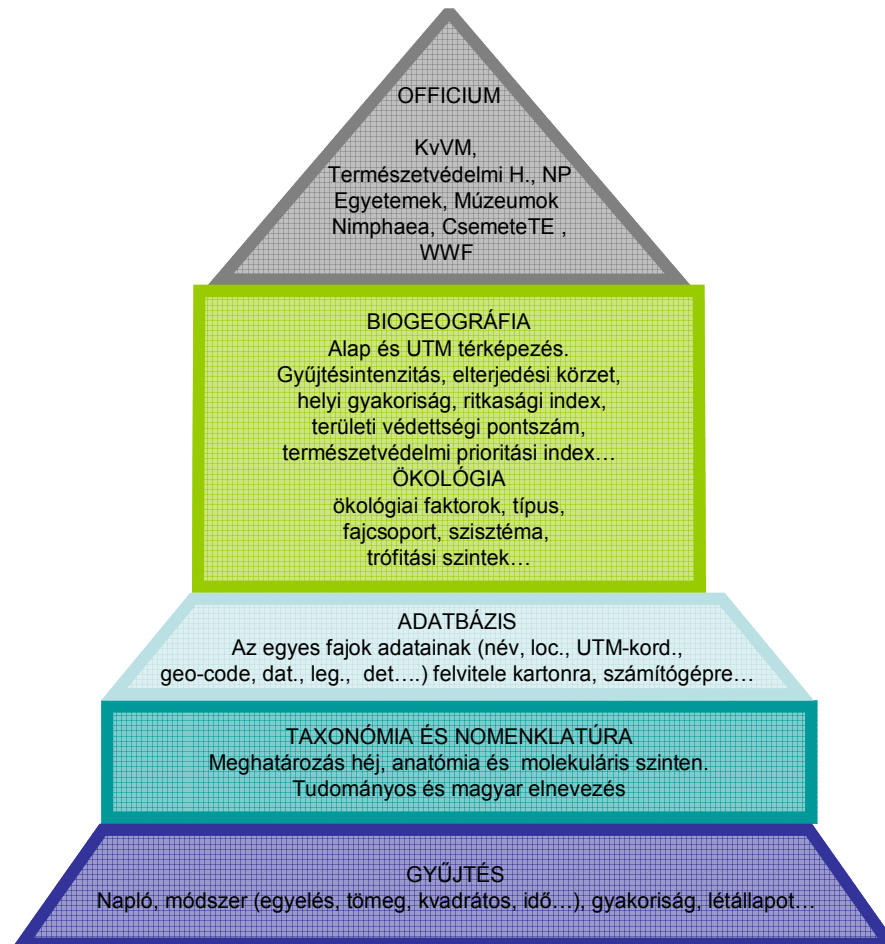
**A puhatestűek védelmi helyzetének változása
 hazánkban az elmúlt közel negyedévszázadban
(1702 -) 1979 – 2005**

Domokos Tamás

**A puhatestűek (Mollusca) 570 millió évre visszanyúló törzsfája.
Caudofoveata, Solenogastrea, Polyplacophora, Monoplacophora,
Gastropoda, Cephalopoda, *Bivalvia*, Rostroconchia, Scaphopoda.**

Út a gyűjtéstől a védelemig

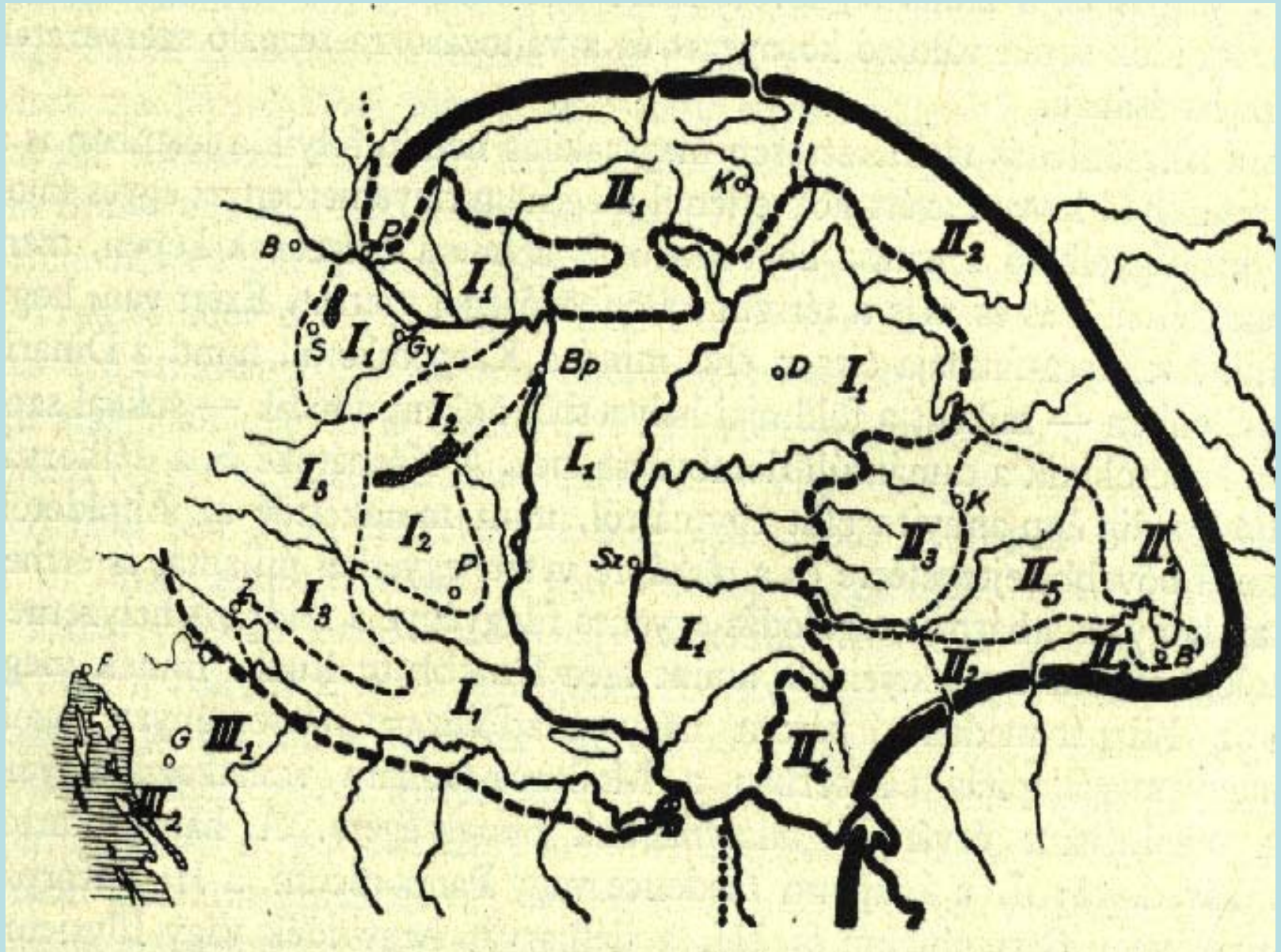
Korszakok

- **Az egyes puhatestűek védelmét előkészítő szakasz [1702-1979]**
- **Az előfordulások keltette benyomások alapján történő megítélés (ad hoc) szakasza [1979-(1994)2002]**
- **Természetvédelmi prioritás számítására alapozott – védettségi státuszt követő (post hoc) – szakasz [(1994)2002-2005]**

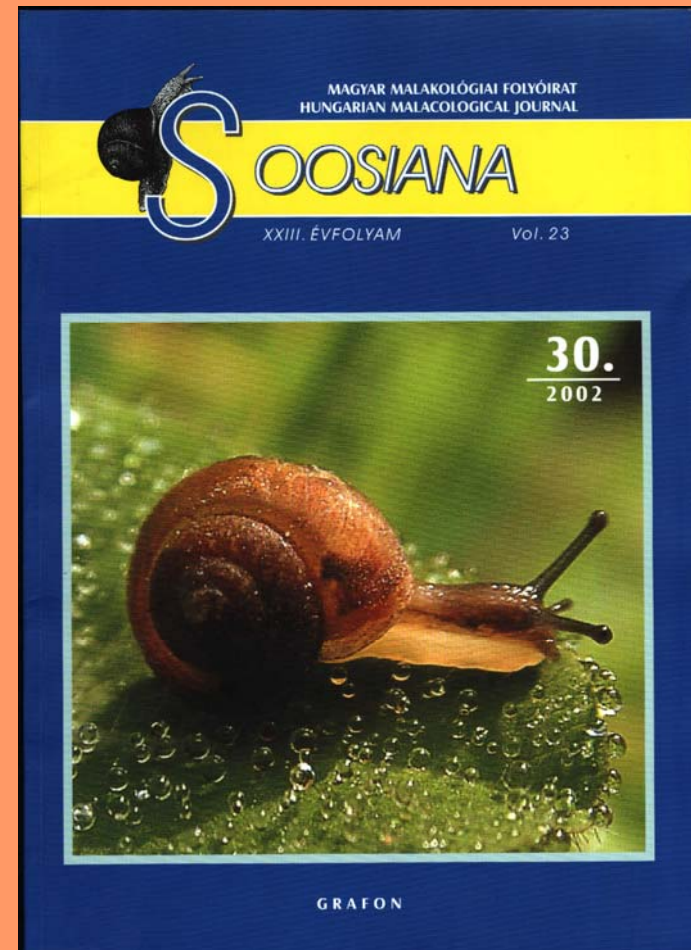
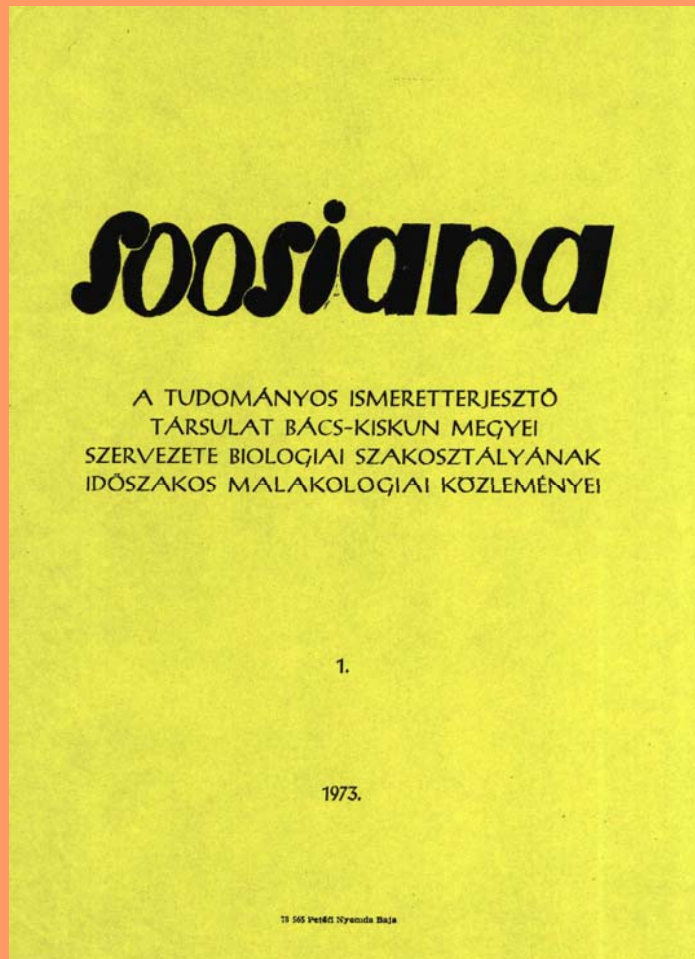
1. PREPARATIO

- 1702. Miskolci Gáspár
- Összefoglaló faunisztika:
- 1848. Láng Adolf
- Strobeli P., Bielz E.A., Clessin S., Csiki E., Soós L.
- Állatföldrajz:
- Csiki E., Soós L.
- 1943. Soós L.: K. m. Mol. faun.
- 1948. IUCN
- 1956-1994. Bába K. (Tiszakutató. 1978. Közép-Tiszai TK)
- 1956. A MTM Mollusca gyűjteményét tűzvész emészti el !
- 1961. WWF
- 1961. OTvH
- 1962. UME I.
- 1965. Vásárhelyi I. (Helix p.)
- 1966. IUCN RBD
- 1971. Elkezdődik az MMT szervezése.
- 1973. HNP
- 1973. III. MMT
- 1973. SOOSIANA 1.
- 1974. EIS
- 1975. KNP
- 1977. BNP

1934. Magyarország állatföldrajzi beosztása Soós Lajos szerint

**A SOOSIANA malakológiai folyóirat 1973-ban indult.
(Richnovszky Andor felelős szerkesztő;
Agócsy Pál, Bába Károly, Kovács Gyula
a szerkesztő-bizottság tagjai.)**

1978. III. Magyar Malakológus Találkozó (Velem)

MŰZEUMI HÍRADÓ

9. SZÁM

A BÉKÉS MEGYEI
MŰZEUMBARÁTI KÖR
TÁJÉKOZTATÓJA

SOROZATSZERKESZTŐ:
SZ. KOZÁK MÁRIA

SZERKESZTETTE:
RÉTHY ZSIGMOND

EZ A 9. SZÁMÚ MŰZEUMI HÍRADÓ
A BÉKÉS MEGYEI KÖRNYEZET- ÉS TERMÉSZETVÉDELMI BIZOTTSÁG
ANYAGI TÁMOGATÁSÁVAL JELENT MEG.

BÉKÉSCSABA, 1979.

A 3. MAGYAR MALAKOLOGUS TALALKOZOROL

A magyarországi malakológusok korábban elhatározták, hogy évenként találkoznak egymás munkájának megismerésére, tapasztalataik kicserélésére, kutatásaik összehangolására. Itt kerül sor az új malakológusok bemutatkozására is. A néhány napos összejövetelnek egy-egy múzeumi szervezet ad otthont. A szervezési munkákat a Természettudományi Múzeum Állattára (molluszka osztály), illetve a vendéglátó múzeumi szervezet dolgozói végzik. Ezek a találkozók az említetteken kívül jó alkalmat szolgáltatnak a baráti kapcsolatok kialakítására, a családias jelleget pedig az adja, hogy a vendéglátók a hozzátartozókat is meghívják.

1978-ban a szombathelyi Savaria Múzeum vendégeként a festői fekvésű Velemben találkoztunk a családtagokkal együtt mintegy negyvenen. Az előadások, ismertetések rendkívül változatosak, színesek voltak a malakológia tudományának széles körét ölelték fel, hogy csak néhányat említsék a sok közül: Pintér László a Természettudományi Múzeum munkatársa a malakológia európai, ezen belül hazánk helyzetét vázolta, Richnovszky Andor kandidátus, a malakológia határterületeiről beszélt, Merényi László állatorvos a malakológia és a parazitológia kapcsolatát fejtette ki, Gerencsér László a hazai Viviparus-fajok fejlődésbiológiai vizsgálatairól adott számot. Számos előadás hangzott el a paleomalakológia tárgyköréből Krolopp Endrétől, Füköh Leventétől, Szónoky Miklóstól, Wagner Máriától.

A Békés megyei múzeumi szervezetet Domokos Tamás és Kovács Gyula muzeológusok képviselték a találkozón. Domokos Tamás a Chondrula tridens (O. F. MÜLLER) faj biometriai viszonyait ismertette, Kovács Gyula beszámolt a Békés megye Molluszka-faunájáról készülő monográfiájáról, valamint a kezdő kutatók segítésére a korszerű gyűjtéstechnika és gyűjteménytechnika főbb kérdéseiről szövegezt.

Esténként színes diafilm-bemutatóra került sor Vas megye természetvédelmi területeiről, a Kiskunsági Nemzeti Parkról, a jugoszláv tengerpart malakológiai „csemegéiről”. Az utolsó napon közös gyűjtőkiránduláson vettünk részt, vizsgálataink eredményét a Soosiana folyóiratban publikáljuk.

Az egész találkozó légkörét áthatotta a környezet- és természetvédelem gondolata, annak megvitatása, mit tehetnek a magyar malakológusok ennek érdekében, mert eredményes, örömteli kutatómunka csak a természet megóvásával, értékeinek megőrzésével lehetséges. Eppen ezért állítottuk össze Bába K. adjunktus javaslatára – az ornitológusokhoz és mammológusokhoz hasonlóan – azoknak a csiga- és kagylófajoknak a jegyzékét, melyeket intézményesen, törvényesen védetté kívánunk nyilvánítani.

A következő összejövetelünket Gyöngyösön tartjuk, házigazdánk a Mátra Múzeum lesz. A szervezés folyamatban van. A magyar malakológusok nagy várakozással tekintenek az elmúlt évek pozitív tapasztalatai alapján – ez elé a találkozó elé is.

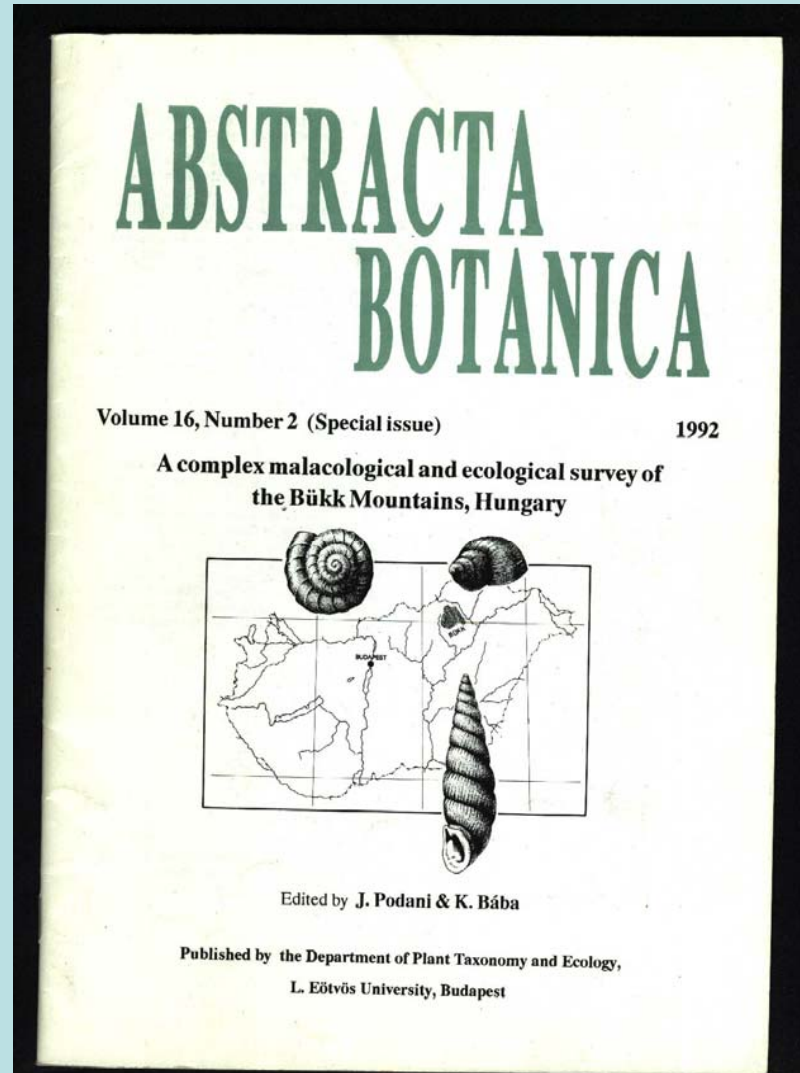
dr. Kovács Gyula

Pintér-Richnovszky-Szigethy

A magyarországi recens
puhatestűek elterjedése

- **2. AD IMPRESSIONEM**
- 1979. Bába K. 38 fajos lista, védettségi kategóriák területi alapon. IUCN nomenklatúra nélkül!
- 1979. Pintér L., Richnovszky A., S.Szigethy A. : 222 taxon 341 oldalon, UTM térképek, felsorolt gyűjtőhelyek.
- 1979., 1980. Kiegészítések az elterjedési térképekhez a SOOSIANA-ban.

**1979-1990. A Bükk komplex kutatása
(Bába K., Domokos T., Fűköh L., Krolopp E., Szabó S.,
Varga A., Wagner M., Zseni L.)**

Magyar Közlöny, 1/1982 (III.15) - OKTH

- Az OKTH rendeletéhez csatolt lista a következő négy, egyenként 500 Ft eszmei értékű védett puhatestűvel:
- Fekete csiga
(*Theodoxus praevostianus*)
- Kék meztelencsiga
(*Bielzia coerulescens*)
- Nyugati ajtócsiga
(*Pomatias elegans*)
- Patakcsiga
(*Sadleriana pannonica*)

Tarsóka, Janka- (<i>Th. Jankae</i>)	1000	Vitézvirág (<i>Anacamptis pyramidalis</i>)	2000
Tarsóka, ceztrák (<i>Th. geosingense</i>)	2000	Zergebogár (<i>Trollius eropaeus</i>)	3000
Tarsóka, sátorbogyi (<i>Th. Schudichii</i>)	2000	Zergevirág (összes hazai faja) (3 faj)	3000
Telekivirág (<i>Telekia speciosa</i>)	3000	(<i>Doronicum</i> spp.)	2000
Téliemető (<i>Eranthis hiemalis</i>)	1000	Zsálya, bókólok (<i>Salvia nutans</i>)	3000
Ternye, sziklai (<i>Alyssum saxatile</i>)	1000	Zsoltina, fénylő (<i>Serratula lycopifolia</i>)	3000
Tóhalna (<i>Ludwigia palustris</i>)	1000	Zsoltina, sugaras (<i>S. radiata</i>)	1000
Torma, debreceni (<i>Ammoracia macrocarpa</i>)	2000		
Tölggomba (<i>Rhynchospora alba</i>)	1000		
Tölggmoha összes hazai faja (19 faj) (<i>Sphagnum</i> spp.)	1000		
Tüdőfű, keskenylevelű (<i>Pulmonaria angustifolia</i>)	1000		
Tündérfátyol (<i>Nymphoides peltata</i>)	500		
Túzillom (<i>Lilium bulbiferum</i>)	3000		
Ujjkakocbor összes hazai faja (5 faj) (<i>Dactylorhiza</i> spp.)	2000		

2. számú melléklet

az 1/1982. (III. 15.) OKTH számú rendelethez

A védett állatfajok és pénzben kifejezett értékük

A védett állatfaj neve	Egy példány pénzben kifejezett értéke (Ft)
I.	
A) GERINCTELEN ALLATOK	
a) Csigák (Gastropoda)	
Fekete csiga (<i>Theodoxus praevostianus</i>)	500

184 MAGYAR KÖZLÖNY 14. szám

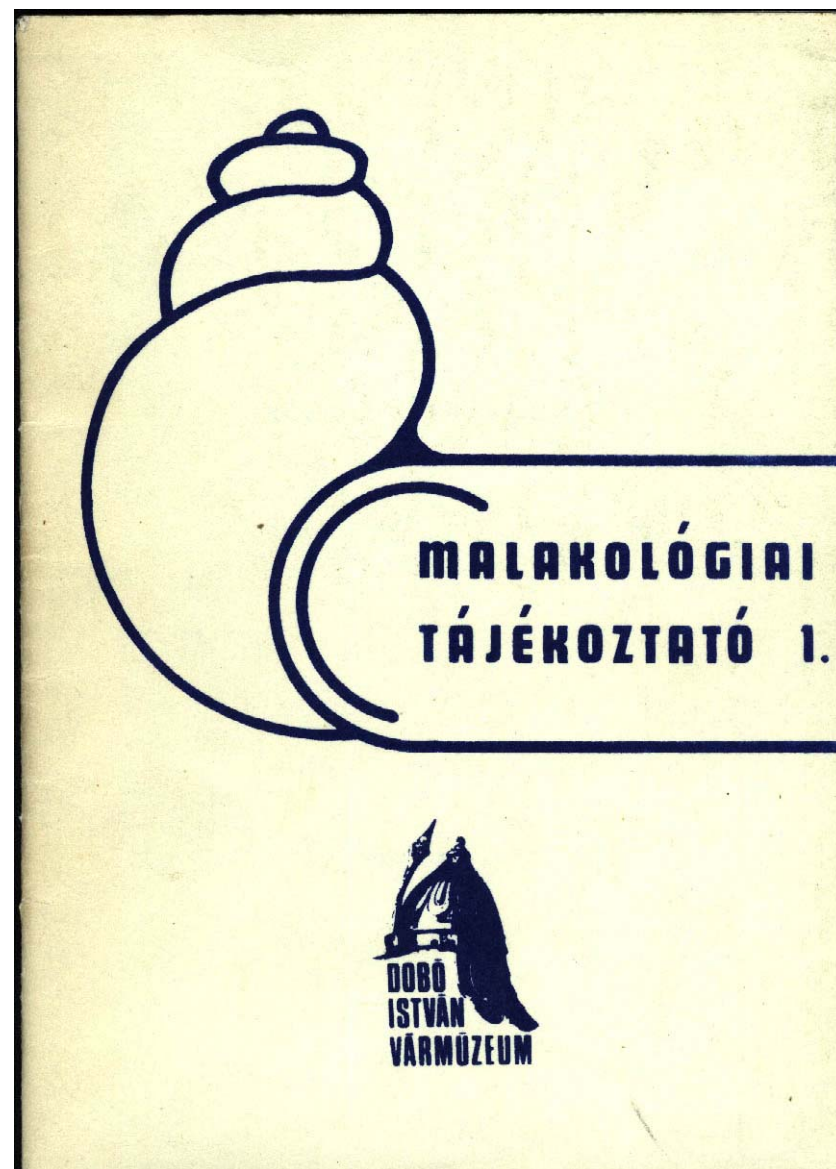
Kék meztelencsiga (<i>Bielzia coerulescens</i>)	500	Kétszínű nyírfacincér (<i>Rhannusium bicolor</i>)	500
Nyugati ajtócsiga (<i>Pomatias elegans</i>)	500	Magyar darázscincér (<i>Clytus hungaricus</i>)	500
Patakcsiga (<i>Sadleriana pannonica</i>)	500	Magyar facincér (<i>Rhopalopus hungaricus</i>)	500
b) Rákok (Crustacea)		Mándulacincér (<i>Lioderina linearis</i>)	1000
Kövi rák (<i>Astacus torrentium</i>)	3000	Nagy hécincér (<i>Cerambyx cerdo</i>)	500
c) Egyeneszárnyúak (Orthoptera)		Füsttál gyalogcincér (<i>Doradion cervae</i>)	500
Fűrészlábú szöcske (<i>Saga pedo</i>)	3000	Szalmacincér (<i>Calamobius filum</i>)	1000
Imádkozó sáska (<i>Mantis religiosa</i>)	500	Szilfacincér (<i>Akimerus schaefferi</i>)	3000
Sisákos sáska (<i>Acrida hungarica</i>)	500	Vércincér (<i>Purpuricenus kaehleri</i>)	500
d) Bogarak (Coleoptera)		Csikbogarok:	
Bábrablók:		Óriás csikbogar (<i>Dytiscus latissimus</i>)	10000
Aranyos bábrabló (<i>Calosoma sycophanta</i>)	500	Cirpelfutók:	
Aranypettyes bábrabló (<i>Calosoma madara circumpectatum</i>)	500	Fekete cirpelfutók	500

A 8. Nemzetközi Malakológus Kongresszus az Unitas Malacologica Europae szervezésében '83

1980. Gyöngyös (Szerk.: Fűköh Levente)

- 1982. Bába K. Mo. állatföldrajzi besorolása, elterjedések.
- 1985. ANP
- **1990. Magyar RDB 18 molluszkával!**
- 1991. WWF magyarországi képviselést nyit.
- 1992. ET. HD
- **1993. Magyar Közlöny, 12/1993 (III.31)–KTM (Sümegei P. és Szilágyi G. közreműködésével.)**
Ez a második lista 23 fajjal.
- 1994. Szabó Sándor (UTM, ökológia, hazai elterjedés, malakológiai érték-szám.)
- 1994. F-HNP
- 1996. D-DNP
- 1997. B-fNP
- 1997. D-INP
- 1997. K-MNP

1996. Dénesmajori-csigás-erdő TT (5 ha-os Salicetum a. f.)

Hazánk egyetlen természetvédelmi területe, amely védettségét a benne élő kárpáti endemizmusnak, a bánáti csigának (újabbán bánáti szalagoscsigának), a *Chilostoma/Drobacia banaticának* köszönheti.

Bánáti szalagoscsiga

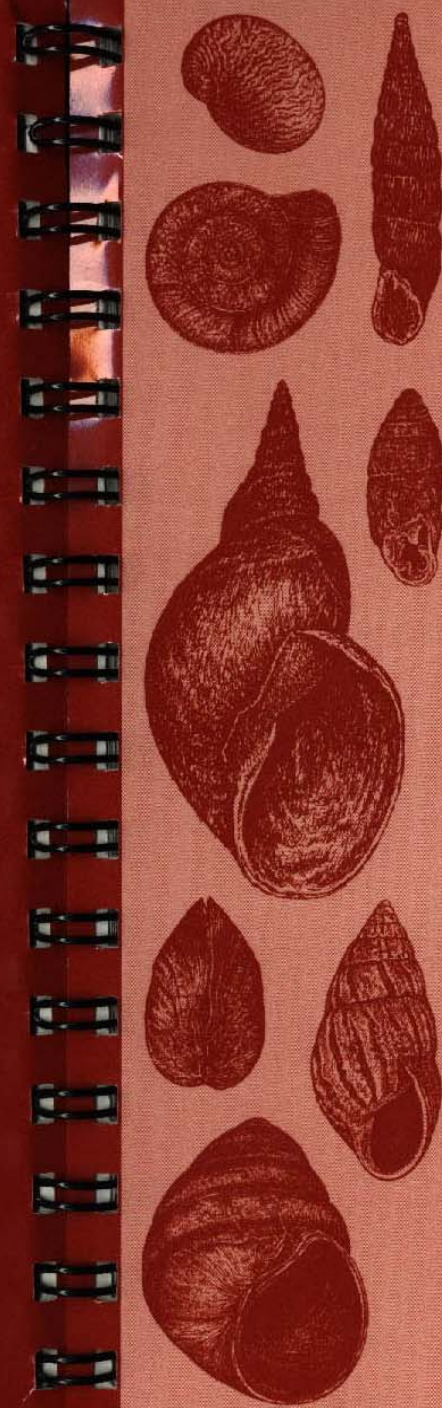
A szótár a malakológusok és a téma iránt érdeklődő természetbúvárok számára egyaránt segítséget nyújt a recens (ma élő) magyar Mollusca fauna tudományos nevei közötti eligazodáshoz.

A szótárban A-tól Z-ig az 1758-tól napjainkig eltelt 242 év alatt keletkezett 3300 olyan név között lehet keresni, amelyek a magyar Mollusca irodalomban előfordulnak, és amelyek nagy része a rendszertan fejlődése során sokféleképpen változott.

A könyv illusztrációi, a szerző művészi tusrajzai, az ismertebb fajok héjainak érdekes részleteit villantják fel.

Akik szeretnék meggyőződni egy magyar Mollusca génusz vagy faj jelenleg érvényes tudományos nevééről, leírójáról, a leírás dátumáról és a helyes írásmódjáról, azok hasznos segédeszközre lelnek a szótárban.

a Kiadó

PELBÁRT JENŐ

**MAGYARORSZÁG
RECENS**

**MOLLUSCA
FAUNÁJÁNAK**

**TUDOMÁNYOS
NÉV
SZÓTÁRA**

SZINONIMÁK

HOMONIMÁK

ÉRVÉNYES NEVEK

*Gyrafon
Kiadó*

2000

2001. Magyar Közlöny, 13/2001 (V.9) – KöM. A harmadik lista 44 fajjal (42 csiga és 2 kagyló). Fokozottan védett (100 eFt) az endemikus *Hygromia/Kovacsia kovacsi*

3. POST HOC

Természetvédelmi prioritások meghatározása Magyarország
szárazföldi puhatestűinek elterjedési adatai alapján
(Mollusca, Gastropoda)

Doktori (PhD) értekezés

Sólymos Péter

Debreceni Egyetem
Debrecen, 2005

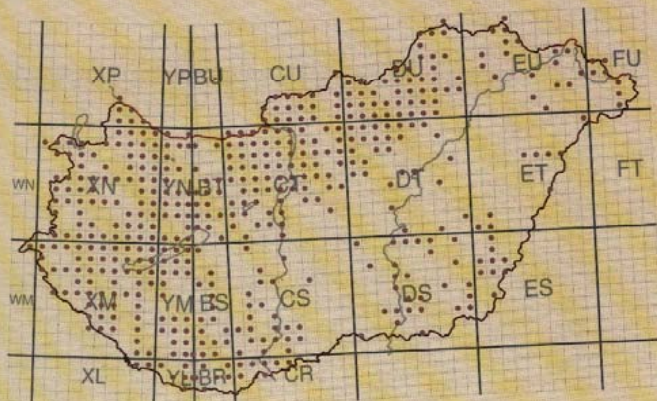
- 2002. ÖNP
- (2002), 2005. Sólymos P. 152 szárazföldi taxon természetvédelmi prioritási értékelése.
- 2004. Fehér Z., Majoros G., Varga A. 64 vízi taxon MRI értékelése.
- 2004. Domokos T. fajmegőrzési tervek:dobozi pikkelyescsiga, bánáti csiga.
- 2004. Pintér I., Suara R. 252 taxon 543 oldalon, gyűjtőh. felsorolása UTM térkép alatt.
- 2005. Pelbárt J., Domokos T. hazai puhatestűek magyar névadása.

A magyarországi puhatestűek elterjedése II.

Pintér László – Suara Róbert

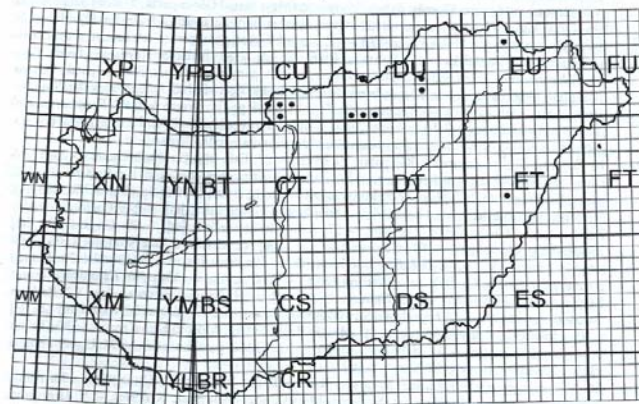
Magyarországi puhatestűek katalógusa

HAZAI MALAKOLÓGUSOK GYŰJTÉSEI ALAPJÁN

Magyar Természettudományi Múzeum
Budapest, 2004

Vertigo substriata (JEFFREYS, 1833)

- CU 31: Nagybörzsöny; Cserge-patak; Cserge-patak partja; D; D, forrás mellett; [0]. – 40: Börzsöny; Bagolytűk-patak; Érsek-tisztás. Kóspallag; Darabos-hegy K; K – 41: Börzsöny; Hideg-hegy; Nagy-Hideg-hegy. – 51: Börzsöny; Nagy-völgy (3); Nagy-völgy-patak partja (3).
- DU 00: Mátra; Nyikom-forrás. – 10: Mátra; Ágassvár-forrás; Csörgő-patak völgye; Monostor-völgy; Somtető; Szamár-kő, É, nádas-tó; Szamár-kő, É, patak völgye; Szén-patak völgye; Üvöltő-hegy, NY. – 13: Salgótarján; Pálberek-patak völgye. – 20: Mátra; Csatorna-patak völgye (2); Fekete-tó; Fekete-tó, égeres; Pisztrángostó, ÉNY; Vörösmarty-turistaház; Vörösmarty-turistaház, K – 62: Bükk; DIGEP-üdülo mellett; Garadna-hordalék; Garadna-völgy; Száz-völgy; Szentléleki-völgy. Répáshuta; Tebe-pusztá. – 63: Bükk; Örvény-kő, É.
- ET 33: Földes; Keleti-főcsatorna partja.
- EU 36: Zempléni-hegység; Kókapu.

**Az Európai Közösség Természetvédelmi Irányelvei
(2003) a következő 9 puhatestű védelméről (speciális
védett terület, teljes védelem, hasznosítás korlátozása)
gondoskodnak:**

- Tompa folyamkagyló/*Unio crassus*
- Balogcsiga/*Vertigo angustior*
- Bánáti csiga/*Chilostoma banatica*
- Bődönccsiga/*Theodoxus transversalis*
- Éti csiga/*Helix pomatia*
- Magyar vakcsiga/*Paladilhia hungarica*
- Nagy hasascsiga/*Vertigo moulinsiana*
- Patakcsiga/*Sadleriana pannonica*
- Dobozi pikkelyescsiga/*Hygromia kovacsi*

Az eredményeket közös munkával elérő kutatók névsora:

- **Agócsy Pál**
- **Bába Károly**
- **Deli Tamás**
- **Domokos Tamás**
- **Drimmer László**
- **Erőss Zoltán**
- **Fehér Zoltán**
- **Fintha István**
- **Fürjes Imre**
- **Fűkőh Levente**
- **Gaskó Béla**
- **Halmágyi Levente**
- **Holdas Sándor**
- **Kiss Éva**
- **Kovács Gyula**
- **Majoros Gábor**
- **Merényi László**
- **Nyilas István**
- **Pacs István**
- **Pintér István**
- **Pintér László**
- **Pelbárt Jenő**
- **Puskás Ferenc**
- **Richnovszky Andor**
- **Sólymos Péter**
- **Soós Lajos**
- **Suara Róbert**
- **Sümegi Pál**
- **Szabó Sándor**
- **S. Szigethy Anna**
- **Szili-Kovács Tibor**
- **Tóth Sándor**
- **H. Valter Teréz**
- **Varga András**
- **Vásárhelyi István**
- **Uherkovics Ákos**

Amitől Réthy az ezredik védett terület sorsát félti, az mind az ezerre is vonatkozik. Magyarország ma gazdasági kutyaszorítóban van.

Ilyenkor a közeli cél, a kátyúból kivergődés sokszor elhomályosítja a szentebb célt, a távolabbi jövőt. Igyekezzünk, ahogy lehet, a nemzetgazdaság vajúdó tervezetét úgy elősegíteni, hogy a magyar őstermészet maradványait dédunokáink valóban megbecsült hagyatékként kapják meg!

Udvardy Miklós (1989)

Vége

Köszönöm a türelmet(eket)!